ВАТРА

„Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати."

№ 1(3), жовтень 1993 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Григорій Пецух. „Лемко" (дерево) — дипломна робота 1956 р.

Фото П. Шафрана

ВСЕСВІТНІЙ КОНҐРЕС СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ

На Х-тій «Ватрі» 26.7.1992 р. в Ждині в часі зустрічі представників лемківських організацій світу: ООЛ (США), ОЛК (Канада), ОЛ (Польща), СРУС (Словаччина), прийнято рішення про проведення цього Конґресу в Україні. Прийнято, що організатором буде Світова Федерація Лемків, а господарем Товариство «Лемківщина» у Львові.

Управа СФЛ на засіданні 28.9.1992 р. схвалила правила проведення Конґресу і проєкт нового статуту та переслала ті проєкти лемківським організаціям — членам СФЛ.

Переговори між організаторами і господарями Конґресу проходили довший час. Для їх завершення і пожвавлення підготовки до Львова приїхав зі США голова СФЛ д-р Іван Гвозда і брав участь у зборах Оргкомітету в днях 28-30 червня ц.р. Тоді схвалено запропонований перед тим термін Конґресу на 8-10 жовтня 1993 року та провести його у Львові в залі Львівської Політехніки. З кожної країни, де діють лемківські організації — члени СФЛ, приїде на Конґрес 10 делегатів, обраних цими організаціями. Спосіб вибору делегатів довільний.

Мета Конґресу: аналіз соціально-культурних та громадсько-політичних проблем відродження Лемківщини і збереження етнічної лемківської самобутності, а також вирішення основно-організаційних питань, що виникли після розвалу комуністиячної системи і в умовах існування Незалежної Української Держави.

21-22.8.19993 відбулася у Львові чергова нарада Оргкомітету всесвітнього Конґресу СФЛ. В нараді взяли участь:

— Орест Чабан — голова Оргкомітету і голова Товариства «Лемківщина» у Львові і в Україні,

— Степан Криницький — голова відділення Товариства «Лемківщина» в Івано-Франківську,

— Володимир Барна — голова відділення Товариства «Лемківщина» в Тернополі.

Крім цього з львівського відділення Товариства «Лемківщина» взяли участь: Ілля Чулик — заступник голови, Мирослав Федоренко — секретар, Володимир Ардан — скарбник, Юрій Гошко — від редколегії трьохтомника «Лемківщина» і Шніцер — члени правління.

З Польщі прибув Петро Шафран — секретар ГУ ОЛ.

Збори вів голова Оргкомітету Орест Чабан. Протягом двох днів велася ділова розмова, схвалювали окремі точки програми Конґресу, опрацювали детальний порядок. Делегати зберуться вже в четвер, 7-го жовтня, щоби обрати Комісії Конґресу та схвалити його порядок.

В пятницю 8-го жовтня о годині 11^{30} відбудеться урочисте відкриття Конґресу. Хор «Лемковина» зі Львова проспіваає пісні: «Гори наши, гори...», «Ще не вмерла Україна», «Боже Великий, Єдиний». Опісля покличуть Президію Конґресу і привітають гостей. Звітну доповідь виголосить голова СФЛ Іван Гвозда. Будуть слідувати програмні доповіді. Виступатимуть тільки представники з окремих держав: США, Канади, Польщі, Словаччини, Югославії. Опісля будуть обговорювати звіти і статут.

В суботу роботи Конґресу зачнуть виборами керівних органів Світової Федерації Лемківських Організацій. Будуть виголошені наукові доповіді про лемківські справи. Вечером передбачають провести урочисту вечерю — розмову за спільним столом.

В неділю до обіду будуть богослужіння а після «круглий стіл».

Учасники наради схвалили, що треба написати від Конґресу листи до Президента України, Голови Верховної Ради України, Президентів: Польщі, Словаччини, США і Канади. Потрібно написати заяви, щоб доказати, що існує етнічна група лемків, яка є частиною українського народу.

Нарада проходила в домівці Товариства «Лемківщина» в Ринку в будинку ч. 17, на четвертому поверсі напроти Ратуші, в якій засідає й радить Львівська Міська Рада Народних Депутатів. Під час наради через вікна було видно на «двигарі» (підіймальному крані) трьох скульпторів (різьбярів) — через цілий день в суботу аж до

Продовження на 2 сторінці

пізної ночі робили давний герб міста Львова високо на фронтовій стіні Ратуші.

Правдивий герб Львова переробила польська передвоєнна влада. Нормального лева поставили на задні ноги і зліквідували фіґурки побіч нього. Таким був він до 21.8.1993 р., але перед річницею Незалежності привернули його давню правдиву форму і гарно відновили. Між тими трьома скульпторами (різьбярами) був лемко Шніцер, якого батько походить з Криниці і є членом Правління Товариства «Лемківщина» і членом Оргкомітету Конґресу.

Коли наступного дня в неділю ми прийшли до домівки Товариства «Лемківщина» у Львові, на Ратуші був вже прикріплений гарний, в давній красі, герб міста Львова. Переходячі дивилися радісно на герб і казали: «Нарешті у Львові роблять порядок». Розпочали від найважнішого і високопоставленого гербу лева.

Після закінчення зборів ми пішли на площу біля памятника Тараса Шевченка. Там святкували День Незалежності України, проходили концерти. Була неділя вечір. Зібралося багато людей з радістю на лицях. Ми почули з голосників лемківську пісню, що її співали молоді дівчата — подавали прізвища виконавців. Одно було лемківське — Хомяк. Я подумав — у Львові в кожній ділянці можна знайти лемків, які добре роблять свої діло — свою роботу.

Памятник Тараса Шевченка проєкутвали також брати Сухорські, сини славного скульптора (різьбяра) лемка Андрія Сухорського. Лемки працюють у всіх установах Львова і їх працю високо цінять.

Наступна нарада Оргкомітету Конґресу СФЛ відбулася 11-12 вересня в домівці товариства «Лемківщина» у Львові. Брав в ній участь член ГУ ОЛ Лев Галь.

Були це останні поширені збори Оргкомітету Конґресу СФЛ перед І-им Всесвітнім форумом лемків, на якому стрінуться представники лемківських організацій світу, які визнають єдність тої етнічної групи з українським народом.

Хай відроджується Лемківщина спільно з незалежною Україною.

ЭПетро Шафран

ГОРИ МОЇ...

Гори мої, рідни гори!
Чом вас вічно в серці ношу
Ваши поля, зелен-бори
І квітчасту полян ношу?

Чом забити вас не можу,
Ани ваши срібни річки!
Любов до вас в грудях множу,
Як до рідной той мамички.

А станете пред очами —
Аж слезами ся заросят.
І цілую вас ночами,
Як мі сни ваш образ вносят.

Часто ходжу по полянах,
Де-м си з татом косив трави
І ся ятрит знову рана,
Што єй врізав світ лукавий.

Болит она довги роки
І боліти певно буде
Ой, ви гори і потоки,
А де ж ваши рідни люде?

Они вічно вам співали,
Як си пасли ту корови.
Їх по войні гет вигнали
Тоти люде без любови.

На заході... погмерала
Велька їх частина,
Чужа земля поховала,
А не рідна Лемковина.

Але дуже іщи жиє
З думком: в гори повернути,
Бо їх в серцях штоси ниє
І не дає їм заснути...

Ой, ви гори і лісочки,
Ци ся збуде тота мрія,
Ци зогниє, як в садочку
Призабитий квіт-лелия?

Штоби в житю там не било,
Кривду тра ліквідувати,
Жеби рівноправя гріло
Всіх, хто хоче ся братати.

Бо не можна в світі жити
Й цілий час ворогувати.
Ми ж бо люде — не бандити
І повинни совіст мати.

Хто ж мудріший у природі
Як не людський розум?
І не можна при нагоді
Ним сіяти кривди й дозу.

Людство мусит ся любити,
Розсівати приязнь в світі,
Коли прагне дотля жити,
Докля йому сонце світит.

Тот, хто чинит іншим горе,
Нищит слово, їх культуру,
Того втопит гніву море
І не сховат ся за мури.

Памятайме: спаведливість
Вшитким людям Богом дана.
Тот, хто мече єй в сонливіст,
Того дії, як в барана.

То керуйтеся штоденно
Добрим серцьом і розумом —
Будуть дни для вас приємни
І солодки, як з ізюмом.

Товди буде добри жити
На земельних тих просторах.
Кривді плугом уж не рити
Ниґде в світі, ани в горах.

А ви, лемки, гірски діти
Тульте ся докупи в краю.
І поможе Бог вам жити
В світлі щастя і розмаю.

І не дільте ся на части,
Бо хто ділится, тот слабне.
Товди чорту легко вкрасти
Тото рідне і привабне.

Завсе дбайте про культуру,
Рідну пісню, милу мову,
Што богатит дух, натуру
І земличку колискову.

Іван Головчак

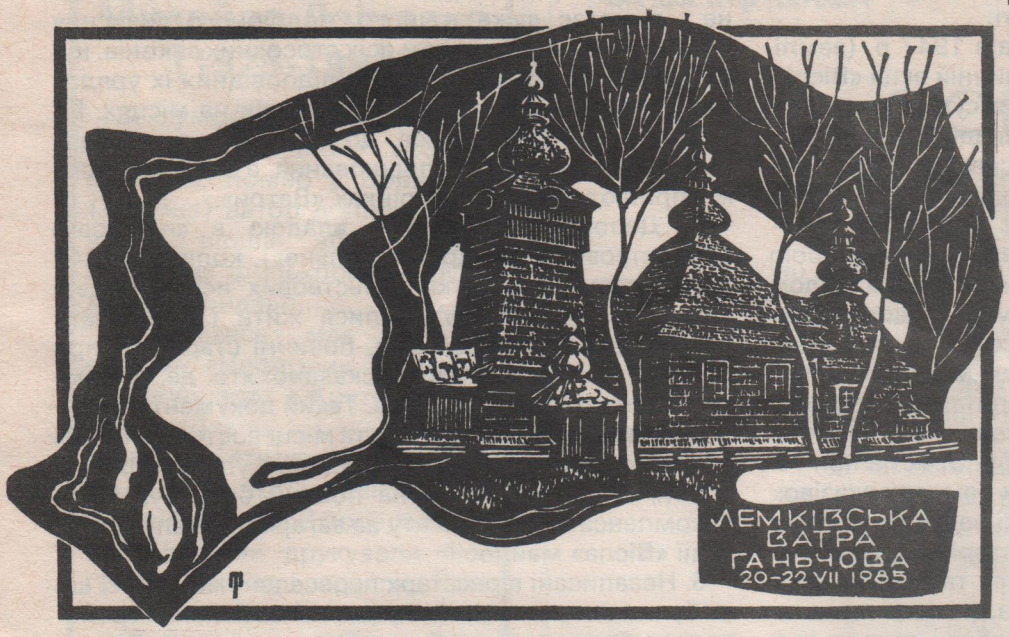

„Лемківска Ватра — Ганчова 1985 р." Графіка Тирса Венгриновича.

Що треба знати жертвам злочинної депортаційної акції «Вісла»

— тим, що мають намір старатися про зворот загарбленого Державою батьківського майна на дідівських, корінних землях Лемківщини, Надсяння та Холмщини.

Незалежно від того, коли буде схвалений **закон про реприватизацію** (цебто про привернення попереднім власникам власності майна перейнятого в різних ситуаціях і на основі різних довільно «схвалюваних законів» державними властями від дрібних чи значніших власників) і які будуть його подрібні становлення, той хто буде хотів скористатися тим законом, напевно буде мусів сповнити ряд урядових формальностей, що їх буде ставити і вимагати закон.

Треба усвідомии собі ясно одне: людина чи організація (в тому числі і держава та її органи), коли поповняють незаконні діяння, злочин — роблять це однаково: **нікого не питають про згоду, не оглядаються на обов'язуючі закони і діють дуже скоро!**

Так було і зі злочинною, депортаційною акцією «Вісла». Злочину і незаконних діянь супроти нашого українського суспільства в 1947 р., Держава та її органи допустились в часі 3-4 місяців не оглядаючись на обов'язуючу тоді Конституцію з березня 1921 р. і закони, які гарантували права громадян та права власності! «Правове», «юридичне» оформлення нового стану в положенні української національної меншості та у відношенні до справи власності заводили доперва два роки пізніше звісними декретами від 27 липня 1949 р. (що стосується до осіб фізичних тобто поодиноких громадян) та від 28 вересня 1949 р., (що стосується осіб правних-юридичних, тобто установ, організацій, господарчих спілок, громадських, що є підметами-суб'єктами права, що в силу законів, зі становлення законів мають за собою визнану особовість правну-юридичну) — що стосувалися до перейняття на власність Скарбу Держави майна по депортованих з злочинній акції «Вісла», так осіб фізичних, як і правових-юридичних. Це майно власне оці декрети і називають «опущеним» або таким, «що не є у фактичному володінні власників», так щоб не назвати речі по імені: «майно депортованих в акції «Вісла»!

І цей стан порушування законів супроти нашого українського суспільства у Польщі разом з використуванням законів та правової державної системи проти інтересів того суспільства триває без перерви до нині вже понад 46 років!

Покарання злочинців або добиватися своїх прав на судовій дорозі це складний та довгий процес, крім цього вимагає він сповнення цілого ряду формальностей, збірання необхідних документів, стосування відповідної процедури і тому подібне, що є і записане в стосовних законах — цебто поступування стисло з вимогами встановленими відповідниим законами, що їх мусять шанувати, респектувати і стосувати в житті і громадяни і влада, якщо держава має бути правовою державою — державою в якій закони дійсно діють.

Злочинна, депортаційна акція «Вісла» була незаконною, порушувала обов'язуючі тоді і конституцію, і закони. Заперечувала їм! Реприватизація — тобто привернення власності правовитим власникам їх загарбленого в минувшині Державою майна — вимагає спертися на нових вже законах, що їх треба схвалити доперва в Соймі III Речіпосполитої Польської, які і ствердять, які це дії потім по їх заіснуванні, «схвалені закони» нарушували обов'язуючий в тамтой час — час злочинної акції «Вісла» та час злочинних, карних поселень — законний порядок. Ці нові закони — закони про реприватизацію (а ГУ ОУП і ГУ ОЛ домагаються окремого закону про впорядкування всіх справ пов'язаних зі злочинною, депортаційною акцією «Вісла» поставлять вимоги, які громадяни (особи фізичні і особи правні-юридичні) будуть мусіли сповнити під оглядом юридичним, щоб добитися привернення права власності, тобто будуть мусіли сповнити принцип і підставову засаду, що притаманна правовій державі: «перед усім обов'язує закон» в доброму розумінні цього слова.

Вже нині можна сказати, що при здійснуванні правової засади привернення права власності — незалежно від того, який буде в подробицях обов'язувати закон, більш чи менше корисний для покривджених — будуть вимагатися слідуючі процедури та документи, що їх треба буде представити

Продовження на 4 сторінці

відповідним властям при заходах про привернення загарбованої Державної власності:

1. В разі смерті власника майна з 1947 р. (землі, будинків, лісу) загарбаного у злочинній акції «Вісла» Державою, треба перепровадити в суді властивому для теперешнього замешкання спадкоємця (спадкоємців) судову процедуру про спадкоємство (хто і в якій степені має право спадкоємства згідно з обов'язуючими законами). Буває так, що для упрощення справи спадкоємці встановляють між собою одного з-посеред себе (зрікаючись перед судом в його користь з власного спадкоємства) і договорюються між собою (якщо мають до себе довір'я!) як він з рештою розчислиться. Є це складні маєтково-фінансові питання. Добре є в складних питаннях спадкоємства скористатися з поради досвідченого юриста. ГУ ОЛ повинна виступити до Клубу Юристів при ГУ ОУП про розроблення відповідних рамових вказівок з типових питань спадкоємства, які редакція «Ватри» повинна оприлюднити на своїх сторінках, вводячи постійну рубрику «Поради юриста» та знайти до її ведення відповідного співробітника, фахівця-юриста.

2. В місці залишеного майна робити заходи про одержання відповідного випису з «книг вєчистих» — «катастрального реєсту» про стан майна з початку 1947 р. (перед депортацією-виселенням в злочинній акції «Вісла»). Такий випис це звичайно відповідна мапка землі і лісів разом з описом тої власності. Такий документ — випис з «ксіонг вєчистих» є підставою до внеску в справі звернення власникові або спадкоємцям їх власності або признання відповідної рекомпенсати. «Ксєнгі вєчисте» були переховувані у відділеннях відділів сільсько-господарських — «видзялах рольніцтва» «повітових рад народових» (пізніше урядів повітових) і залишилися в тих адміністраційних осередках до нині.

3. Якщо не залишилась «переселенча карта», що її видавав ПУР («Паньствови ужонд репатріяцийни») — знищилась або згубилась, на станціях завантажування при формуванні переселенчого, депортаційного, конвойованого військом залізнодорожнього — колейового транспорту, то треба її шанувати і найкраще зробити ксероґрафічну відбитку-копію у кількох примірниках, бо можуть бути придатними як доказ-документ на величину та розмір залишеного майна.

4. Конечно треба відшукати та переховувати «а к т н а д а н н я» на землю і господарство, що їх влада вручала під кінець 1940-их років і на початку 1950-тих років в рамах пропаґандових **акцій увлащування громадян** на Західних і Північних Землях Польщі. Необхідно з тих «актів надання» поробити ксерокопії. Ці документи будуть доказом, що «надана» земля і «акт власності» на господарку і господарчі забудування були відплатні (треба було прецінь сплачувати роками і землю, і будинки залежно від величини після встановлених ставок, а крім того сплачувати обов'язкові достави та складки на «фонд землі», незалежно від податків та рат складок обезпечення). Отже не були ці «надання» жодною рекомпенсацією за загарбане майно в акції «Вісла» та її «правовими» наслідками. Документ цей також покаже різниці між величиною загарбаного батьківського майна а величиною «проданого» (по відносно дешевих «цінах»! — «наданого» майна.

Це питання повинні подрібно розробити спеціалісти з Клубі юристів при ГУ ОУП, бо питання є складне і вимагає дуже точного, подрібного вивчення з рівночасним розглядом всіх стосовних законів, що відносяться цього питання та відповідних їх урядових розпоряджень та практики влади на місцях. ГУ ОЛ повинна звернутися до ГУ ОУП з проханням-вимогою такого опрацювання, а опісля — його ж оприлюднення на сторінках «Ватри».

5. Депортовані, оселені владою в «пеґеерах» (Паньствове ґосподарства рольне»), колись в 1947 р. так звані «майонткі Паньствових нєрухомосьці зємскіх»), в яких залишилися жити і працювати роками разом з родинами, повинні старатися про «свідоцтво праці», в якому сказано: хто, де, скільки літ перепрацював і пережив. Такий документ з печаткою і назвою підприємства та місцевості, а в підписі з іменною печаткою директора або уповноваженої особи, це також доказ на повний брак будь-якої рекомпенсати-еквіваленту за загарбане в злочинній акції «Вісла» майно.

6. Незаписані в реєстарх переселенчих ПУР, ті що не були депортовані військом в конвойованих транспортах, бо їх напр., не було дома в часі акції «Вісла», ті, що були в тому часі арештовані або інтерноввані в концтаборі «Явожно» (про підтвердження писати на адресу: «Центральне Архівум», ул. Юзефовска 104, Катовіце) можуть пробувати старатися о зворот майна ще до схвалення закону про реприватизацію на судовій дорозі, заскаржуючи до суду властивого для місця положення загарбаного майна, дії адміністрації в перейнятті на власність Скарбу Держави їх майна як незаконні. Є вже такі приклади, а про вислід судової справи редакція «Ватри» буде повідомляти Читачів.

Дотеперішні проєкти законів про реприватизацію так уряду (Міністерство власностевих перетворень) як і посольські дають дуже короткі терміни на складання внесків про привернення права власності від моменту оголошення закону в «Дзєнніку Устав» (шість місяців на зложення внеску разом з вимаганими документами-залучниками).

Жертви злочинної акції «Вісла» в першій мірі, котрі живуть по селах, мають ограничений доступ до інформації і можуть прогавити останню можливість старатися про зворот права власності на загарблене майно.

Тому-то треба негайно зачати старатися про вище вказані документи — сейчас, щоб не було запізно!

Лев Галь

Проект Галини Маслей

Проект Лариси Шост

Михайло Дзіндзьо (1925-1993)

Зі сумом сповіщаємо, що в липні ц.р. після «Ватри» в Ждині, помер у Бориславі (Україна) автор дописів, оповідань, віршів, збирач лемківського фольклору — Михайло Дзіндзьо.

Друкувався між іншими в газеті «Нафтовик Борислава», журналах «Жовтень» (тепер «Дзвін» і «Народна творчість і етнографія», зокрема в «Нашому слові», також в нашій «Ватрі». В попередньому числі ми друкували біографічну нотку і перегляд Його письменницького доробку та повідомляли про Його тяжку недугу. Він так і не діждав цього прочитати. З Його смертю ми багато втратили.

Сердечно співчуваємо Його Рідним.

Об'єднання лемків у Польщі
Редакція «Ватри»

Богдан Ігор Антонич

ОСІНЬ

Дозрівають довгі дні, як ярі яблука,
лине листя з лип,
плине воза скрип,
коло лісу колом ллється вигук зяблика.

Палиться під захід сонця неба палуба,
от отара в отаві,
сизі мряки сиваві,
в яслах яру ясний ятер ятрить яструба.

П'яне піано на піаніні трав
вітер заграв.
Спіють дні все менші, нерівні,
піють по півночі півні
і
ості, осокори,
рій ос
і ось
вже осінь
і
о
осінь
інь
нь.

ДАШТО О «ВАТРІ '93»

В днях 23-25 липня 1993 р. якшто року било орґанізоване XI-те свято лемківскої культури, а в Ждині то юж четвертий раз.

Ватру '93 орґанізувало Об'єднання лемків. Функцію старости поручено Петрови Чухтови, з-ви голови ГУ ОЛ. Оргкомітетом керував Василь Шлянта, голова ГУ ОЛ.

До одкритя Ватри '93 зроблено дост дуже: збудуваго будинок санітарний, будинок бюра, виконано дальшу частину огородженя, викопано студні, зроблено загати на потічку, з котрої помпом гидрофором є помувана вода до санітарятив. На тоти і інши праці будовляни до приготуваня Ватри '93 видано аж 265 млн. зл. Інши витрати на Ватру '93 = 130 млн. зл. Разом кошти організації Ватри '93 виносят 395 млн. зл. Доходи разом з дофінансуваньом = 221 млн. зл. Розходи перевищуют доходи о 174 млн. зл. Частину з того обіцяло сфінансувати Міністерство Культури і Мистецтва, а другу частину покрито з засобів жертводавців, о котрих писали ми в попередніх числах «ВАТРИ». Од того часу достали ми іщи 500 долярів канадийских од Об'єднання лемків Канади = 6.875.000,— зл. За тот дар складаме сердечну подяку Головний Управі ОЛ Канади.

Ансамбль «Кичера»

Дякуєме вшитким спонсорам, што фінансово і в інший спосіб допомогли організувати наше свято: Воєводі Ново-санчівському, Воєводі Кроснянскому, Бургомістрови Горлиц, Війтови гмін Горлиці, Презесу Гмінной Кооперативи Устя Руске (тепер Горлицке)), Підприємству «МАТИЗОЛЬ» з Горлиц, Рафінерії Нафти «ҐЛІМАР» з Горлиц, Курортному Підприємству з Висови, Дирекції шкіл заводових з Бєча, Видавництву «ТИРСА» з Варшави, Фундації св. Володимира з Кракова, Паньству Марії і Ігорови Чергоняк з Горлиц, Пану Володимиру Покрищаку з Канади, Пану Дзвінчику — Підприємство «ВАТРА» з Варшави і всім іншим людям доброї волі што вспомагали вести Ватру '93.

Для щедрих і охочих нам помагати подаєме наше конто банкове:

Bank Przemysłowo-Handlowy
Oddział Gorlice
Nr 324816-3971-132
Zjednoczenie Łemków,
ul. Hallera 20/19

Секретар ГУ ОЛ
Петро Шафран

ПРОПОЗИЦІЯ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ

про визнання депортаційно-каральної акції «Вісла» за незаконну та злочинну, складена в середовищах ОУП і ОЛ у Вроцлаві в осені 1992 року

(скорочення)

(...)

Згадана пропозиція проекту закону була опрацьована з думкою передати її Клубові юристів при ГУ ОУП у Варшаві для подрібного і фахово-юридичного розроблення так, щоб ГУ ОУП могла винести пропозицію проекту закону урядові, Президії Сойму і Канцелярії президента — як конституційно управомочених до законодавчої ініціативи — з вимаганням підняти іменно таку законодавчу ініціативу, спираючись власне на цій пропозиції проекту закону. Клуб юристів при ГУ ОУП однак запропонував лише поповнення до двох статей дуже некорисної посольської пропозиції проекту закону «про реприватизацію» (цебто привернення власності на загарбане колись Державою майно громадянам), зложеної Надзвичайній соймовій комісії для розглянення в осени 1992 р., а також склав тези юридичних врегульовань, що відносилися б до усунення правових, моральних та майнових наслідків депортації українського населення в акції «Вісла» з 1947 р., та наздвичайних управомочень людям, що були піддані репресіям з причин національних. Ці матеріали і документи ГУ ОУП винесли перед Президію Сойму III РП першого скликання з відповідною петицією від 19 листопада 1992 р., під якою скрізь на карних поселеннях на Західних і Північних Землях Польщі збирано масово підписи підтримки з боку зацікавлених.

З огляду на це, що з боку Президії Сойму не проявлено більшого зацікавлення петицією ГУ ОУП та залученими матеріалами, ГУ ОУП, ГУ ОЛ та ГГД у Вроцлаві вирішили під кінець 1992 р. звернутися до влад законодавчої та виконавчої III РП, цебто Президії Сойму, посольських клубів, Президента РП, уряду з відповіднім письмом, що залучником до цього згадана іменно, розроблена тут у Вроцлаві, пропозиція проекту закону про визнання депортаційної акції «Вісла» за незаконну та злочинну, з внеском про проявлення адресатами — передбаченої конституцією — законодавчої ініціативи згідне і в духу залученої пропозиції проекту закону про визнання депортаційної акції «Вісла» та її наслідків за незаконні та злочинні від самого початку.

Тези згаданої пропозиції проекту закону можна представити слідуюче:

1. Так сама репресійна акція «Вісла» з 1947 р., способи та методи її проведення як і її правові наслідки (декрети — від 27 липня 1949 р. і 28 вересня 1949 р. — і закони — від 25 лютого 1958 р., і від 1968 р. — що відбирали, загарбляли депортованим їх власність, майно) будуть визнані як незаконні та злочинні від самого початку.

2. Суспільне майно (громадське, селянських спілок, культурно-освітніх та релігійних установ ітп.) буде звернене сучасним організаціям культурним, суспільним, освітним та релігійним українського суспільства як сучасним правовим наслідникам тамтих, з-перед 46-ти років.

3. Ліси — індивідуальна власність селян та суспільна власність громадська селянських спілок та релігійних інституцій чи власність громадська до 27 липня 1949 р. і 28 вересня 1949 р. (час прийняття декретів про перейняття на Скарб Держави — загарбання! — майна по депортованих, переселених, називаного в декретах «опущеним» та таким «що не було й фактичному володінні власників»!!) — що є адміністровані через цілий час державним підприємством «Ляси Паньствове» звертаються їх дійсним власникам або правовими наступникам, наслідникам сейчас і без жодних оплат за урядові формальності при привертанні власності майна.

4. Земля, луки, пасовиська, будинки так приватних власників як і суспільних, громадських, конфесійних та культурно-освітніх інституцій, що знаходяться в розпорядженні та вживанні державних або суспільних інституцій або підприємство звертаються негайно їх дійсним власникам або спадкоємцям без жодних додаткових оплат за урядові формальності привернення власності.

(...)

5. Зі засобів землі, що творяться після розв'язання пеґеерів, що є в адміністрації Агентства рільничої (сільськогосподарчої) власності Скарбу Держави, на територіях обнятих депортаційною акцією «Вісла» утворити «Резервовий фонд засобів землі» для можливості уділювання рекомпенсат жертвам акції «Вісла» і її наслідків, що з різних причин не будуть могли отримати звороту своєї власності, так особам фізичним як і правовим, ц.зн. суспільним організацієм чи спілкам або інституціям культурно-освітнім, конфесійним ітп.

6. Акція привертання пошкодованим в депортаційній акції «Вісла» їх власності буде здійснювана поступово на протязі 10-ох літ так, щоб кожний бажаючий полагодити свої питання міг це зробити, тим більше, що більшість жертв депортаційної акції «Вісла» мешкає по селах з ограниченими можливостями доступу до відповідної інформації.

7. Державні власті розглянуть можливість утворення центрального та теренових фондів для виділювання довготермінових та низькопроцентованих кредитів на загосподарювання тим, що зголосять волю повернення на батьківські землі, а не диспонують відповідньо високими власними фінансовими засобами, щоби розпочинати все від нова.

Треба наголосити, щоб була повна свідомість факту, що коли відповідні політичні сили у владі скрайно неприхильні полагодженню та розв'язанню істотних питань українського суспільства у Польщі та традиційно негативно наставлені до національних меншин взагалі, а до української передусім, злегковажили петицію ГУ ОУП, то така доля спіткає також і вроцлавську ініціативу.

Діло в тому, що незалежно від того яке є відношення тих, добре знаних політичних сил у Польщі до українських питань в цій країні, не можна перестати виносити пропозиції їх розв'язання перед владу хоч би тому, щоби ніхто не міг ніколи сказати, що не знав про це!

Лев Галь

Kilim z tryzubem

Rozmowa z przewodniczącym Zarządu wrocławskiego koła Związku Ukraińców w Polsce - Panem Lwem Galem.

- Co dla Was oznacza powstanie w 1991 państwa ukraińskiego - samostijnej Ukrainy?

- To jest - metafizycznie ujmując - wprost cud. No, niech pan powie, jak na takie pytanie odpowiadali w 1918 Polacy?.

- Czy to aby dobre porównanie? Polska odrodziła się po XVIII-wiecznych rozbiorach, Wy zaś możecie wskazać na X-XII wieczne tradycje Rusi Kijowskiej...

- Tak, dla nas powstanie samostijnej Ukrainy jest nawet czymś więcej. Bo jak było z Rusią Kijowską? Najazdy tatarskie, przed którymi obronili Ruś bojarzy litewscy, rozbicie dzielnicowe, z którego Ruś - inaczej niż państwo lechickie pod Łokietkiem i Kazimierzem - się nie podźwignęła, potem zaborczość państwa Jagiellonów: to wszystko nie pozwalało na odrodzenie Rusi, ale istniała zawsze ciągłość myśli państwowej. Odradza się ona w kozaczyźnie, w nieustannych walkach z zaborcami - najpierw tatarskimi, potem polskimi i moskiewskimi. Powstania kozackie, wojny kozackie - przez setki lat w polskiej historiografii przedstawiane jako "bunty kozackie" - to co to były?...

- Ale, proszę Pana, my tu całej historii nie jesteśmy w stanie ogarnąć...

- Przepraszam Pana, ale ja chcę wykazać ciągłość idei Państwa Ukraińskiego, niezależnie od tego, pod czyim knutem ziemie ukraińskie były. Na lewym brzegu Dniepru - kozaczyzna, zależna od prawosławnego cara, z licznymi próbami zerwania pęt zawiązanych przez Chmielnickiego w Perejasławiu, zlikwidowana przeniesieniem Kozaków na Kubań, na prawym zaś brzegu - hajdamaczyzna, bunty, pożogi, pale...

- Powtarzam swą propozycję: nie damy w krótkiej rozmowie rady tej trudnej historii. No bo potem w końcu jest rok 1918, różne nurty urządzenia Ukrainy, także przez Polskę, jest prometejski program federalny Piłsudskiego...

- Tak, tak, polska myśl polityczna nie dopuszcza istnienia niezależnego państwa ukraińskiego, nie uznaje istnienia narodu ukraińskiego a ziemie aż po Kijów uważa się za teren polski. Ukraińcy to " w chamy obrócone pospólstwo". Język ukraiński nadaje się dla dziewek, parobków... No, wybaczy pan - taka była mentalność polska.

- ...

- Chodzi o to, żeby dobrzy Polacy zrozumieli, że nawet Czartoryscy, Sapiehowie gotowi byli przejść na prawosławie, uznać siebie za Rusinów, byle te obszary pozostały pod ich władaniem, byle tylko Rusini - jak się nawet teraz mówi o Ukraińcach - nie chcieli być wolni, niezależni..

- Czy jesteście nacjonalistami?

- Polscy nacjonaliści nie używają określenia "nacjonaliści", oni są narodowcami, patriotami. Gdy się pojęcie nacjonalizmu odnosi do Ukraińców - to znaczy, że jest swołocz.

- Chcę teraz zapytać wprost o problem lojalności obywateli polskich narodowości ukraińskiej do państwa polskiego.

- Usiłuje się nas za wszelką cenę zepchnąć na pozycję nielojalności.

- Kto chce?

- Różne siły. Głównie ZChN ale również Skubiszewski forsują zasadę wzajemności w polityce wobec mniejszości narodowych.

- A co w tym złego?

- A to, że zasada wzajemności jest bandycka. Stwarza terroryzm państwowy.

Ja jestem obywatelem tego państwa: Rzeczpospolitej Polskiej. Moją Ojczyzną w sensie tradycji, kulturowym, językowym - to Ukraina. Urodziłem się na ziemiach, które wskutek takich czy innych decyzji politycznych - po I i po II wojnie światowej - należą do Państwa Polskiego. Te ziemie są częścią Polski wraz z wszystkimi ludźmi, którzy na nich od wieków żyli. Mnie nikt o zdanie nie pytał. Jestem wraz z ziemią, z której pochodzę - częścią tego Państwa, które mnie uznało za Obywatela. Mam wszystkie prawa tego Państwa i wszystkie obowiązki. Na podstawie Konstytucji tego Państwa i na podstawie międzynarodowych umów, które to Państwo poprzez ten rząd podpisało i ratyfikowało, mam prawo żądać, aby Rzeczpospolita wydała takie ustawy wewnętrzne, które w pełni uszanują moje prawa człowieka. Ja nie chcę, żeby mi ktokolwiek w oczy świecił mówiąc, że na Ukrainie nie ma tego dla Polaków, tamtego dla Polaków. Po to rząd ma ministerstwo spraw zagranicznych, żeby z tamtym rządem te sprawy załatwić, ale nie argumentem, szantażem: jak wy nie załatwicie słusznych żądań Polaków na Ukrainie, to my Ukraińcom w Polsce tak damy popalić, że się nie pozbierają.

My chcemy wreszcie ustawy o mniejszościach, bo polityka rządów polskich wobec mniejszości była zawsze wredna. Chcemy ustawy dla ochrony praw tej mniejszości. Jesteśmy obywatelami Rzeczypospolitej, wypełniamy obowiązki obywateli tego państwa i żądamy od tego państwa - bez żadnych obcych państwowych ingerencji zewnętrznych - gwarancji dla naszych praw swobodnego rozwoju, bo dotychczas starano się nas wynaradawiać, tępić jako Ukraińców.

- Zarzuca się Ukraińcom, że chcą "Zakierzonię", zagarnąć wschodnie województwa RP dla samostijnej Ukrainy.

- Między rządem RP i rządem Republiki Ukrainy zostały podpisane umowy, w których mówi się między innymi o nienaruszalności granic i o tym, że oba państwa wobec siebie nie mają pretensji terytorialnych. Będąc lojalnymi obywatelami RP stoimy na gruncie poszanowania umów. Nie można wieść sporów w nieskończoność. Moim zdaniem, nie sposób wytyczyć granic międzypaństwowych na podstawie kryterium etnicznego. To jest - podkreślam, moim zdaniem - obłęd.

- Widzę tu na ścianie Waszego klubu kilim z tryzubem. Chcę zapytać o stosunek do UPA. Czy to dla Was także bohaterska armia?

- Mój stosunek do UPA wynika z tego, że podjęła ona walkę o niepodległość Ukrainy w warunkach okupacji niemieckiej. Walkę podjęła, żeby bronić ludność ukraińską przed straszliwą eksterminacją przez Niemców, z myślą o okresie po wojnie a od 1943 przy założeniu o nadejściu Armii Czerwonej. I w tym kontekście wybuchł konflikt polsko-ukraiński. UPA była też na Wołyniu i w Galicji wschodniej. Rząd Polski na obczyźnie, jego Delegatura, siły zbrojne im podległe z dowództwami i oddziałami na tych terenach - mając określoną wizję Polski - także tu były. I doszło do konfliktu - do takiego samego, jak w 1918. W warunkach okupacji była to wojna polsko-ukraińska.

- A nie ściślej: ukraińsko-polska?

- Niech się tym zajmą skrupulatni badacze dziejów najnowszych. Pamiętajmy przy tym, że do II wojny światowej wszystkie wojny były toczone przede wszystkim między kombatantami, oczywiście - na liniach frontu - dotykając także ludność cywilną. Cywile cierpieli - to prawda, ale polityki eksterminacji wobec nich, przynajmniej w Europie, nie prowadzono. Ale poczynając od Hiszpanii konflikt zbrojny objął również ludność cywilną. W II wojnie światowej doszło pod tym względem do straszliwej eskalacji potworności wobec cywilów.

I jeszcze jeden moment: polityką, zwłaszcza ideologizowaną polityką - zajmowali się przed tym zawodowcy, teraz w II wojnie - ta polityka objęła masy. Przed II wojną nastąpiło ideologiczne rozfanatyzowanie mas: naziści w Niemczech i środowiskach zagranicznej niemczyzny, bolszewicy u siebie i w środowiskach podległych kominternowskiemu centrum. W Polsce próbę ideologizowania polityki podejmował BBWR a na tzw. kresach wschodnich - podatni na to byli koloniści polscy. Wojsko, policja i część "aktywu" realizują wobec mas ukraińskich swoją politykę. Masy ukraińskie i polskie zostają wciągnięte w straszliwe młyny. Niemcy hitlerowskie chcą wytępić bolszewię, bolszewicy chcą zniszczyć faszyzm a na innym piętrze polskie władze i ich cywilne oraz wojskowe delegatury trwają przy "Polsce od morza do morza", ukraińskie organizacje i ich siły zbrojne zmierzają do samostijnej Ukrainy - a na samym dole ogarnięte zostają tym jednym wielkim szaleństwem chłopi - sąsiedzi. UPA - akcje swe kieruje przeciw cywilom, AK i inne polskie formacje, jak NSZ - też walczą z cywilami. Same ze sobą UPA i AK, poza epizodycznymi faktami, w starcie nie wchodzą. Powstał straszliwy konflikt sąsiedzki, w który po jednej i drugiej stronie stają kombatanci i którego w danej chwili nikt nie był w stanie pohamować.

- Jak przy czyszczeniu etnicznym.

- Bardzo słuszne przywołanie tego nowego pojęcia. Jeśli będziemy oskarżać o zbrodnie UPA - to jest to gra do jednej bramki, bicie się jedynie w cudze piersie. Jeśli się mówi to, co robiła UPA, to jednym tchem trzeba też powiedzieć, co robiła AK. Dla mnie nie do przyjęcia jest mówienie jedynie o UPA i Ukraińcach.

- A ktoś w tym wszystkim jeszcze mieszał.

- Choćby tacy "Zenonowie", agenci KGB, działający zarówno w polskich jak i ukraińskich spec-służbach, ale to już inny choć nie całkiem zdeaktualizowany temat...

Передрук з часопису *Sprawy i Ludzie* № 11.

Церква в селі Рихвалд (Овчари)

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, Gorlice, ul. Hallera 20/19, 38-300 Gorlice.
Редаґує колегія: Лев Ґаль (член колегії), Михайло Ковальський.(начальний редактор), Петро Шафран (член колегії).
Фотонабір, технічне оформлення: „Tyrsa" — Zakład Wydawniczy Związku Ukraińców w Polsce, 03-614 Warszawa, ul. Kościeliska 7, tel. 679-95-47.